

Brižinski spomeniki v italijanščini

Pred skoraj petdesetimi leti je dr. Janko Jež predstavil v Rimu Brižinske spomenike, ki so bili dotlej italijanski javnosti neznano dejstvo. Članek je izšel v reviji *La cultura nel mondo* (Kultura v svetu), dr. Jež pa ga je pisal, ko je predaval na rimski univerzi slovenščino. Ker je bil takrat vodilni slavist na isti univerzi prof. Enrico Damiani, predavatelj za bolgarski jezik, in je ravno ob tistem času končeval svojo zajetno knjigo o slovanskih književnostih, a še ni bil seznanjen z našimi Brižinskimi spomeniki, je vse zadevne podatke takoj uvrstil vanjo. Še po desetletjih univerzitetni profesorji trdijo, da je Damianijevo delo za italijanski prostor najboljša predstavitev slovenskega slovstva. Seveda knjige ni mogoče nikjer kupiti, ker se z njo dogaja to, kar vemo tudi o drugih delih pri nas doma! Pomalem so knjižne prodajalne podobne zelenjavnim trgovinam: kar je najnovejšega, dobiš, kolikor hočeš, kar je izšlo pred nekaj leti, je že zastarelo!

Vrnimo se k Brižinskim spomenikom! Knjige nikjer ne bo mogoče prezreti: je dovolj velika, obsežna in prinaša doslej najizčrpnjšo dokumentacijo o naših prvih zapisih. Knjigo krasi lepa italijanščina, živahen predgovor Paola Parovela, jasen faksimile, dodani pa so diplomatski prevod, kritični in fonetični zapis v slovenščini ter italijanski prevod. Nadvse dragocen je zgodovinski pregled dogodkov pred Brižinskimi spomeniki. Prav ta del zgodovine Slovencev je bilo nujno osvetliti italijanskemu bralcu. V tržaški italijanski javnosti ves čas doživljamo izpade, ki skušajo naprtiti slovenskemu delu prebivalstva težke grehe iz zadnje vojne, tako da se je med publicisti marsikdo znašel v polemiki z italijanskim iredentizmom, ki nikakor ni nedolžen pojav v mestu v Zalivu. Prav zato je prevod Brižinskih spomenikov predstavljen kot sočasen pojav z italijanskimi

Placiti Cassinensi, t. j. italijanskimi prvimi zapiski. Težko je demagoge prepričati, da so Slovenci zgodovinski narod. Dr. Janko Jež je dobro preizkušen z nevihtami, ki so se sproščale v italijanskem tisku s hipotezami, da so se naši predniki podali na obalo šele po drugi svetovni vojni, kakor tudi o žaljivih trditvah, da je bila Gregorčičeva poezija zlonamerna.

Tržaška založba *Mladika* in firenška založba *Vallecchi Editore* sta z naslovom *Monumenta Frisingensia* v pravem času predstavili prve slovenske zapiske, ob njihovi tisočletnici.

O Brižinskih spomenikih je bilo veliko napisanega in dognanega, ob raznih priložnostih pa se oglašajo mnenje, da bi morali še naprej iskati doslej neodkrita slovenska besedila v raznih arhivih, ki so jih svojčas prebrskali Slovaki, bi pa utegnili biti v njih še kaj tudi v našem jeziku. Morali bi pregledati padovanske in beneške arhive, saj se v njih nahajajo molitveniki, ki jih že stoletja niso odprli. Poleg tega bi bilo umestno večkrat poudariti, da so bili najditelji dragocenih pergamentov že v začetku prejšnjega stoletja v Brižinju prepričani, da so spomeniki slovenski, medtem ko so nekateri slavisti, zlasti Isačenko, o naši dragoceni listini dvomili.

Ob velikih predstavitvah bi morali zaslužnim možem, ki so ohranili in izročili Brižinske spomenike kulturnemu svetu, dodati še eno ime. To bi bil Friedrich Schnurrer, rektor tübingenske univerze na začetku 19. stoletja. On je namreč Brižinske spomenike izročil javnosti prek Docena in listina je imela odmev v velikih univerzitetnih središčih, ne pa v Ljubljani! Profesor Martin Jevnikar domneva, da niti Kopitar ni doumel, kakšno dragocenost ima v rokah, razumel je predvsem Dombrowski. Vsi zapletljaji, ki so se sprožili od leta 1803., so omenjeni, le da ne v celoti, ker bi sicer brez dodatnih razlag

zavedi bralca, ki bo prvič seznanjen s slovensko kulturo.

V knjigi je italijanskemu bralcu v razumljivi in sodobni italijanščini natančno prevedeno besedilo vseh treh spomenikov. Stil prevodov ustreza pristnosti izvirnika; v tem je odtisnjena vera, s katero se je srednjeveški človek obračal k Bogu. Kesanje, eno pglavitnih dejanj tistega časa, je izraženo v ganljivih detaljih, v svetem strahu pred neznanim; prav vse je prepričljivo, od prošnje za odpuščanje izvirnega greha do grozeče izpostavljenosti pred Gospodom na sodni dan. V natančnem prevodu izzvenijo molitve in obrazec za kesanje drugače kot v slovenščini, ker se tudi poetične strukture med jezikoma ne krijejo. Knjiga je opremljena z vsemi bistvenimi pojasnili, saj mora našim so-

sedom dokazati, da gre za poetično liturgično besedilo, ki so ga še stoletja uporabljali med Slovenci.

Ko smo končno dosegli samostojno državo in ker nekateri verujejo v magijo števila tisoč, ne smemo prezreti, da je tisočletnici Brižinskih spomenikov prvi posvetil veličastno knjigo *Slovensko slovstvo* pisatelj in literarni zgodovinar Anton Slodnjak. To je bilo v letu 1968. Danes smo lahko ponosni na staroste, ki so pravočasno razumeli, da je razlika med književnostjo velikega in malega naroda v tem, da je književnost velikega naroda razbohnana po vsem svetu, književnosti malega naroda pa kradejo ideje, zamolčujejo njeno starost in izvirmost ter jo odri- vajo na rob.

Irena Žerjal

Trgovski tehnični zavod Žiga Zois v Trstu